

– ett arbetsområde i samhällskunskap åk 7

När du fyller 15 blir du straffbar. Från och med den åldern är du ansvarig för dina egna handlingar och kan inte dölja dig bakom dina föräldrar. Det betyder också att samhället ställer krav på att du ska känna till de svenska lagarna och därför har skolan som ett krav att fostra elever så att de lär sig både rättigheter och skyldigheter. Det är viktigt att veta vad som är brottsligt och orsakerna till och konsekvenserna av denna brottslighet. Du har säkert sett hur en rättegång går till i amerikanska filmer, men är det likadant i Sverige? Varför finns det lagar och vad betyder egentligen ordet häleri? Det här får du lära dig när vi studerar Lag och rätt.

Konkreta mål

1. Ord och begrepp att kunna:
norm, regel, lag, straffbar (straffmyndig), minderårig, polisanmälan, förhör, spaning, husrannsakan, förundersökning, alibi, signalement, gärningsman, domstol, påföljd, överklaga, uppsåt, dold brottslighet, juridik, civilkurage, brottsoffer, kriminalitet, organiserad brottslighet
2. Varför ett samhälle har lagar och regler
3. Vilka som är våra grundlagar
4. Vet du något om vad som menas med demokrati och diktatur
5. Vad vi har för rättigheter och skyldigheter i samhället
6. Olika diskrimineringsgrunder i svensk lag
7. Känna till vad som menas med rättssäkerhet och rättsväsende
8. Synen på brott och straff förr och nu
9. Vilken myndighet som stiftar våra lagar
10. Hur vårt rättssystem är uppbyggt (tingsrätt, hovrätt, högsta domstolen)
11. Vad det finns för olika typer av lagar (offentlig rätt och privaträtt)
12. Vad som händer med en person från brott till påföljd (gripande, anhållande, häktning, åtal, rättegång, dom)
13. Vad olika "brottstermer" betyder (mened, häleri, förtal, dråp, mord, utpressning, snatteri, stöld, rån, förskingring, förargelseväckande beteende, smitning, misshandel, förfalskning, bedrägeri, ärekränkning, rattfylleri, djurplågeri, grooming, hatbrott, hedersrelaterat våld, trafficking)
14. Vilka personer som är med i en rättegång och vad de har för roll (domare/ordförande, notarie, nämndemän, målsägare, åklagare, tilltalad, advokat, vittne)
15. Olika påföljder en person kan dömas till (böter, fotboja, skyddstillsyn, villkorlig dom, samhällstjänst, fängelse, vård)
16. Du ska dessutom ...
  - ta ställning i olika frågor som rör lag och rätt och argumentera för din åsikt
  - se samband mellan arbetsområdet och skolans likabehandlingsplan
  - tillämpa ett demokratiskt arbets- och beslutssätt

Kom ihåg! www.ibiblioteket.wikispaces.com

Undervisning och arbete

- Arbete med och genomgång av målen
- Lärobok: SO Direkt Samhälle 1 sid 56-85, 86-109 (valda delar)
- Diverse filmer som berör det centrala innehållet
- På www.brottsrummet.se finns många bra filmer och uppgifter samt aktuell statistik
- På www.kriminalvarden.se (klicka dig vidare på högersidan - information för dig som ...går i skolan). Här kan du läsa mer om olika personer man möter inom kriminalvården
- www.ungaboj.se – klicka på Fakta om brott och lär dig om vad olika brott betyder
- På www.rattegangsskolan.se kan du se filmer om hur det går till i en rättegång

Bedömning av dina kunskaper sker genom ....

- ... skriftlig redovisning av dina kunskaper om lag och rätt
- ... att du visar att du kan använda typiska ord och begrepp och sätta in dem i ett sammanhang
- ... din delaktighet i diskussioner och vid genomgångar på lektionerna
- ... din förmåga att argumentera i frågor som rör lag och rätt
- ... att du kan söka information om frågor kring lag och rätt och använda olika källor och reflektera kring deras trovärdighet och relevans
- ... att du visar att du förstår vad som menas med demokratiska rättigheter och skyldigheter
- ... att du vet vad som menas med mänskliga rättigheter och utifrån en tidningsartikel kan reflektera kring dessa
- ... att du kan koppla skolans likabehandlingsplan till arbetet med lag och rätt

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

- Eleven har **grundläggande** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur rättsliga strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar.
- I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt.
- Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **enkla** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.
- Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **enkla** resonemang och **till viss del** underbyggda argument och kan då i **viss** utsträckning växla mellan olika perspektiv.
- Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen.
- Eleven har **grundläggande** kunskaper om demokratiska värden och visar det genom att föra **enkla** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

- Eleven har **goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur rättsliga strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar.
- I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt.
- Eleven kan föra **relativt väl utvecklade** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.
- Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **utvecklade** resonemang och **relativt väl** underbyggda argument och kan då i **förhållandevis stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv.
- Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen.
- Eleven har **goda** kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.
- Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **relativt väl** fungerande sätt och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

- Eleven har **mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur rättsliga strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar
- I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **väl** fungerande sätt.
- Eleven kan föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **komplexa** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.
- Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **välutvecklade** resonemang och **väl** underbyggda argument och kan då i **stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv.
- Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen.
- Eleven har **mycket goda** kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.
- Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **väl** fungerande sätt och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.